

Л. М. Дунаєва, О. О. Нікогосян

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

**Соціальні фактори успішності й психічного здоров'я
студентів навчально-наукового комплексу «Школа-
Коледж-Університет» ОНУ імені І. І. Мечникова**

Навчально-науковий комплекс “Школа-Коледж-Університет” ОНУ імені І.І.Мечникова (ННК) – це реалізація сучасної і перспективної моделі підготовки спеціалістів. Ідея та досвід організації комплексу

сформувалися завдяки вивченню Європейських стандартів системи освіти та вимог української сучасності. В його основу було покладено принципово нову для України на час створення моделі систему ступеневої підготовки фахівців.

Наказом МОН України за №14 від 14.01.1999р. ННК надано статус експериментальних майданчиків по впровадженню системи безперервної ступеневої підготовки фахівців. Експеримент передбачав підтвердження гіпотез можливих результатів його впровадження, а також проведення медико-психологічних, економічних, соціологічних досліджень.

Так однією з гіпотез було: «Впровадження експериментальної моделі ННК "Школа-Коледж-Університет" не викликає фізичного та психічного перенавантаження студентів, не суперечить санітарно-гігієнічним нормам навчання в середній та вищій школі». Для реалізації досліджень було сформовано медико-психологічну комісію. Науково-дослідна робота проводилася за двома основними напрямками.

Соціально-економічна ситуація, що детермінує різкі зміни в житті людини, робить актуальними проблеми її гармонічного розвитку й стабільного психологічного стану. Ці проблеми набувають особливого значення в підлітковому віці й ранній юності, коли вирішується істотне завдання соціального розвитку: особистісного самовизначення, завершення обов'язкової освіти й реалізації першого самостійного вибору життєвого шляху. Саме тому проблеми психічного благополуччя студентів ННК були постійним об'єктом контролю й уваги з боку медико-психологічної комісії.

Роз'єднаність людей, економічна поляризація суспільства, збільшення кількості родин, що розпадаються, "селекція" у школі й неможливість для частини дітей одержання якісної освіти, роль складу й економічного становища родини, характеру виховання, умов оточення й

події життя дитини, які певним чином впливають на психічне здоров'я студентів – це неповний перелік соціальних факторів психічного здоров'я й успішності, які були предметом дослідження.

Дослідження припускало порівняльне вивчення значимих соціальних факторів успішності й психічного здоров'я підлітків-студентів ННК й учнів загальноосвітніх шкіл Одеси з наступною розробкою відповідних програм адаптації й корекції.

Підліткову успішність вивчали за допомогою експертних оцінок старанності, навченості й поведінки студентів, їхньої академічної успішності; положення серед однокурсників досліджували за допомогою соціометрії. Психічне здоров'я оцінювали за допомогою авторизованих перекладів стандартних скринінгових форм для батьків, вчителів і підлітків М. Раттера, Т. Ахенбаха й Р. Гудмана. Тестування проводили за допомогою вітчизняних варіантів, що широко застосовуються у світі особистісних опитувачів Г. Айзенка й Грея-Уильсона. Соціально-економічне положення вивчали за даними опитувань і офіційних документів за допомогою стандартизованих оригінальних форм.

Розробниками й виконавцями цієї дослідницької програми була зроблена низка висновків, головними з яких є наступні:

1. У період одночасного завершення обов'язкової шкільної освіти й навчання в коледжі успішність і психічне здоров'я рівною мірою пов'язані як із соціально-економічними умовами життя, так із індивідуально-психологічними особливостями студентів. У той же час вплив цих факторів на різні прояви шкільного благополуччя (успішність, психічне здоров'я й статус у класі/групі) не однаковий. Так, для успішності мають значення рівень розумового розвитку підлітків і такі соціальні фактори як вік, освіта, професійна діяльність батьків, наявність батька (для хлопчиків), дохід родини й житлові умови. Психічне

здоров'я обох груп досліджуваних рівною мірою пов'язане з індивідуальними особливостями підлітків і такими соціально-економічними факторами, як тип родини, вік, освіта і професія батьків, дохід і житлові умови. Статус у групі більшою мірою пов'язаний з індивідуально-психологічними особливостями підлітків.

2. Шкільна успішність і психічне здоров'я в обох досліджуваних групах визначаються особливостями темпераменту підлітків. Факторами ризику емоційних проблем є виражений нейротизм і підвищена чутливість системи гальмування поведінки. Поведінкові проблеми підлітків, у тому числі агресивність і порушення уваги, пов'язані з виразністю екстраверсії й психотизма, а також з підвищеною чутливістю системи активації поведінки.

3. При порівнянні успішності й психічного здоров'я учнів, які вчаться в школі й коледжі встановлено, що в ННК, порівняно зі звичайною школою, у підлітків значно рідше зустрічаються проблеми з поведінкою й спілкуванням з однолітками. В іншому значимих відмінностей між двома групами не виявлено.

Отримані результати дозволили надійно оцінити психологічні й соціальні фактори ризику, скласти обґрунтований прогноз благополучного/неблагополучного розвитку, програми корекції для "проблемних" студентів ННК з урахуванням їх індивідуальних психологічних особливостей.